

RIMÓCZI-HAMAR MÁRTA—ADAMIK BÉLA

BESZÁMOLÓ AZ 1999—2000. ÉVI
ORSZÁGOS LATIN TANULMÁNYI VERSENYRŐL

Az Ókortudományi Társaság az Oktatási Minisztérium támogatásával a 2000. évben is megrendezte országos tanulmányi versenyét. A milleniumra, illetve bimillenniumra tekintettel a verseny szervezőbizottsága elhatározta, hogy idén első alkalommal az országos verseny szervezeti keretein belül külön versenyt hirdet meg a latin nyelvet első éve tanuló legfiatalabb korosztály számára. A szervezőbizottságot e döntésében több érv is motiválta. Egyrészt már régen felmerült az igény a latintanárok körében, hogy a legkisebbek valamilyen módon külön versenyezhesenek, másrészt a bizottság úgy ítélte meg, hogy célszerű lenne, ha a különféle országos versenyek — a körülményekhez és a lehetőségekhez képest — a latint tanulók összes korosztályát lefednék, a latint tanuló diákok minden évben indulhassanak valamilyen országos latin versenyen. Harmadrészt pedig tudatában vagyunk annak, hogy a tudományszakunk utánpótlásának kinevelésében alapvető szerepet játszó középiskolai latinoktatás jelenlegi helyzetében versenyünknek komoly megtartó szerepe van, és ez a szerep csak erősödhet a verseny kibővítésével.

A — szokás szerint — az Oktatási Közlöny decemberi számában megjelent versenyfelhívásunknak meg is lett az eredménye, a legkisebbek jelentős számban és lelkesen vettek részt az iskolai, valamint a döntő fordulón. Az első, iskolai fordulón, 2000. február 19-én 1157 fő vett részt, 994-en a „nagyok”, 163-an a „kicsik” új kategóriájában. A második döntő forduló 2000. április 29-én zajlott le az ELTE BTK-n, 170 fő részvételével, 126-an versenyeztek a „nagyok”, 44-en a „kicsik” kategóriájában. A „nagyok” kategóriájában 47 fő vidéki, 79 fő fővárosi gimnáziumokból érkezett. A „kicsik” kategóriájában 28 fő versenyzett a döntőn Budapestről, vidékről 16 fő. A verseny három és fél évtizedes története alatt ennyi versenyzőt még sosem hívtunk be.

Az első forduló tételének címei: a „nagyok” esetében „Szent István születésének és királlyá választásának legendája”, a „kicsik” esetében „A csodaszarvas mondája”. A második, döntő forduló tételei a következők voltak: „István fejedelem koronát kér a pápától”, illetve „Lehel kürtje”. Szövegválasztásunk tehát a keresztény magyar államiság milleniumához igazodott, amelyet így óhajtottuk a magunk részéről méltóképpen megünnepegni.

Mivel az első forduló tételeit és fordításának problémáit a kollégák a tanítványaik révén jól ismerik, itt nem térünk ki rájuk. A döntő forduló tétele a „kicsiknél” a következő szöveg volt (minthogy részletesebb, az iskolák számára az interneten hozzáférhetővé tett jelentésünkben bemutattuk a döntő forduló legjellemzőbb fordítási hibáit, itt csak a döntő forduló szövegeit közöljük.¹):

Lehel kürtje

Alemanni comprehenderunt capitaneos illustres, Leel et Bulchu, et eos ad Caesarem Conradum duxerunt. Cum ille quaereret ab iis: „Cur adeo crudeles estis in Christianos?”, ita responderunt: „Nos flagellum summi Dei nostri sumus.” Tum imperator „Eligite” inquit „vobis mortem, quae placet.” Illi Leel dixit: „Date

¹ Lásd az ELTE Latin Tanszékének ideiglenes honlapján: <http://magor.aas.duke.edu/latin> és <http://latin.elte.hu/>.

mihi tubam meam.” *Vix tubam accepit, cum subito Caesarem tubā in fronte percussit ita vehementer, ut is de vita decederet addiditque: „Tu ante me properabis mihi que in vita altera servies!”*

Religio enim Hungarorum haec erat: quoscumque vivi interficiunt, illi in vita altera iis serviunt.

Magyarázatok: *Alemanni* — németek; *capitaneus* -i. m. = vezér; *inquit* — lásd: *inquam*; *Leel et Bulchu* — Lehel és Bulcsu; *Conradum* — Konrád, a németek császára; *Illi* ti. Caesari Conrado; *tubam* — kürt; *Vix* „alig hogy”; *percussit* — lásd: *percutio*; *de vita decedere* = meghalni; *addo 3 addidi* = hozzáfűz, megjegyez; *vita altera* = más világ; *quoscumque* — „ahányat csak” vagy „akiket csak”; *vivi* — „életükben” (attr. praed.); *illi* — a *quoscumque*-re vonatkozik.

Elmondhatjuk, hogy a 12–13 évesek fordítási hibáikkal együtt megállták a helyüket, egyáltalán nem nyújtottak gyengébb teljesítményt mint 15–17 éves társaik. Az idén e kategóriában indult gyerekek jövőre a latint második éve tanulók versenyén remélhetőleg hasznosítani fogják itt szerzett tapasztalataikat.

A döntő forduló tétele a „nagyoknál” a következő szöveg volt:

István fejedelem koronát kér a pápától

A Hartvik-legenda szerint István elküldte a pápához Astricus püspököt, hogy koronát kérjen a számára. A pápa az eredetileg másnak szánt koronát végül — isteni sugallatra — Istvánnak küldte el.

Quarto post patris obitum anno — divina commonente clementia — Stephanus Astricum praesulem ad sedem apostolicam misit, ut is principi suo coronam regiam posceret. Eodem forte tempore legati quoque principis Polonorum sedem apostolicam adierunt idem petitum. Successor Sancti Petri clementer annuit Polonis petentibus et coronam egregiam facere iussit.

Paullo post nocte papae per visum Domini nuntius apparuit et dixit ei: „Cras nuntii hucusque ignota gentis ad te venient, ut suo principi, Stephano, coronam regiam a te petant. Coronam ergo praeparatam eorum principi largiaris!” Et statim discessit angelus. Die proximo Astricus, post praesul Strigoniensis Ecclesiae, ad papam pervenit. Pontifex sedis Romanae valde gavisus est, et coronam Stephano misit, dixitque se modo apostolicum, illum vero Christi apostolum esse, per quem Christus populum tam magnum converteret.

Magyarázatok: *clementia* itt: kegyelem; *praesul*, -is m. itt: püspök; *sedem apostolicam* — Apostoli szentszék (Rómában); *princeps* itt: fejedelem; *forte* lásd: *fors*; *Polonus*³ = lengyel; *adierunt* lásd: *adeo* 4; *successor*, -is m. = vkinek az utódja (a pápáról van szó); *visus*, -us m. itt: látomás; *hucusque* — mindeddig; *angelus* — angyal; *praesul Ecclesiae Strigoniensis* = esztergomi érsek; *apostolicus*³ = apostolutód; *illum* ti. Stephanum; *vero* — azonban; *converto* 3 itt: megtérít.

Szövegeink témái nem akadályozták lefordításukat, és talán a gyerekek gyakran igen hiányos történeti, művelődéstörténeti ismereteinek bővítéséhez is hozzájárultak. A csodaszarvas szép legendáját és a Lehel kürtje történetét nem árt ismernünk, de István király születésének és királlyá koronázásának története sem tartozik a felesleges ismeretek közé, különösen nem ebben a milleniumi évben. A „nagyok”-nál grammatikailag tökéletes fordítás 6–7 született a több mint 120 versenyzőtől, további 13–14 minősíthető jónak (apróbb hibákkal), 20 elfogadhatónak, a többi dolgozatot pedig már számos hiba jellemezte. Tétелеink tehát teljes mértékben alkalmasnak bizonyultak arra, hogy lemérjük a versenyzők tudásszintjét, hogy rangsorolhassuk őket, és hogy egyéb nélkülözhetetlen képességeiket (pl. figyelem, kitartás, alapos-ság stb.) is próbára tegyük. E szövegek ugyanakkor annak a célunknak is megfeleltek, hogy minél több versenyző jusson sikerélményhez — egy lefordíthatatlanul nehéz tétel esetén csak 2–3 gyerek részesülhetne ilyenben! —, és minél nagyobb kedvvel tanulják tovább a nyelvet. A versenyen minden eddigienél több versenyzőt, összesen 56 főt díjaztunk (helyezéssel, első, ill. másodfokú dicsérettel), és minden díjazott könyvjutalomban részesült. A milleniumi év alkalmából a díjazásban nem részesült versenyzők pedig emléklapot kaptak.

A „kicsik” kategóriájában 44 versenyző közül 16 főt sorolt a bizottság a legjobbak közé, így közülük kerültek ki, gondos és alapos mérlegelés után, az első fokú dícséretesek és a helyezettek, a „nagyok” kategóriájában pedig 126 versenyző közül 20 főt sorolt az 5 fős bizottság a legjobbak közé, így közülük kerültek ki — ugyancsak gondos és alapos mérlegelés után —, az első fokú dícséretesek és a helyezettek.

Milleniumi versenyünkről tehát összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy saját, több évtizedes hagyományaihoz és az ünnepi évhez méltó módon zajlott le, az új kategória jövőre tekintő beindításával pedig remélhetőleg tovább erősíti a latinoktatás hazai pozícióit. Végül szeretnénk Társaságunk nevében is köszönetet mondani tanárkollégáinknak, akik diákjaikat nem csak felkészítették, hanem sok esetben a döntőre is elkísérték, úgyszintén a gyerekeiket elkísérő, értük szorító szülőknél, a Latin Tanszék tanárainak és hallgatóinak a teremfelügyelet ellátásáért. Borzsák István professzornak, a verseny fővédnökének külön hálás köszönettel tartozunk nemcsak a verseny szakmai felügyeletéért, hanem azért is, hogy jelenlétével, biztató szavaival bátorította mindkét kategória versenyzőit, és megnyitotta a 2000. évi versenyt. Külön köszönet illeti az Oktatási Minisztériumot is, amely anyagi támogatásával járult hozzá a verseny sikeres lebonyolításához.

Az Oktatási Minisztérium és az Ókortudományi Társaság
Országos Latin Tanulmányi Versenyének végeredménye
1999—2000. tanév

„nagyok” kategóriája

I. helyezett

Somogyi Dávid, Fazekas Mihály Gyakorló Gimnázium, Budapest, tanára: *Török Márton*

II. helyezett (megosztva)

Juhász Anna, II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Benő Kálmánné*, és
Najafi Mitra, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Budapest, tanára: *Baranyai Tiborné és Kürtiné Badár Ágnes*

III. helyezett

Gyöngyhalmi Réka, Vörösmarty Mihály Gimnázium, Érd, tanára: *Somfai István*

I. fokú dícséretben részesült

Becse Orsolya, Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, tanára: *Jakab Csilla*
Bendes Enikő, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Kaszab László*
Böddi Zsófia, ELTE Trefort Á. Gyakorlóiskola, Bp. tanára: *Lenkefi Ferencné*
Csigi Péter, Pannonthalmi Bencés Gimnázium, tanára: *Csonka István*
Dombi Tímea, Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen, tanára: *Dr. Parajdiné Losonczy Éva*
Gonda Attila, Tiszaparti Gimnázium, Szolnok, tanára: *Molnár Zsolt*
Harmincz Márta, Patrona Hungariae Gimnázium, Bp. tanára: *Peller M. Beáta*
Hirka Luca, Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium, tanára: *Orbán Márta*
Horváth Éva, Patrona Hungariae Gimnázium, Bp. tanára: *Peller M. Beáta*
Kucsera Ádám, Ciszterci Szent István Gimn., Székesfehérvár, tanára: *Berta Annamária*
Lengyel Mónika, ELTE Apáczai Cs. J. Gyakorlógimnázium, tanára: *Dr. Bede Gáborné*
Madas Balázs Gergely, ELTE Apáczai Cs. J. Gyakorlógimnázium, tanára: *Dr. Bede Gáborné*
Plauschin Katalin, Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Gimnázium, Bp. tanára: *Szentmiklóssy Andrea*
Rumi Anikó, Toldy Ferenc Gimnázium, Bp., tanára: *Bácskai Katalin*
Szöllősi Anett, Lehel Vezér Gimnázium, Jászberény, tanára: *Dr. Váradi Istvánné*
Zlinszky András, Piarista Gimnázium, Budapest, tanára: *Bartalis Mónika*

II. fokú dícséretben részesült

Csányi Zoltán, Tömörkény István Gimnázium, Szeged, tanára: *Vágó Mária*

Debrei Tamás, Bercze Nagy János Gimnázium Gyöngyös, tanára: *Gondáné Zöllei Ágnes*
Donáczai Gábor, Ciszterci Szent István Gimn., Székesfehérvár, tanára: *Berta Annamária* és *Giesz Jánosné*
Gerencsér Balázs, Fazekas Mihály Gyakorló Gimnázium, Budapest, tanára: *Török Márton*
Hajdú Anna, Berzsenyi Dániel Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Tegye Imréné*
Hantosi István, Garay János Gimnázium, Szekszárd, tanára: *Gesztesi Enikő*
Horváth Éva, Garay János Gimnázium, Szekszárd, tanára: *Gesztesi Enikő*
Klárás Gábor, Szent Orsolya Gimnázium, Sopron, tanára: *Dr. Horváth József*
Koncz Kata, Németh László Gimnázium, Budapest, tanára: *Némethné Salamon Ágnes*
Lázár Gábor, Bolyai János Gimnázium, Ócsa, tanára: *Kövesi Györgyi*
Lukovics Boglárka, Táncsics Mihály Gimn., Orosháza, tanára: *Bánkiné dr. Borbély Mária*
Mészáros Tamás, Lehel Vezér Gimnázium, Jászberény, tanára: *Dr. Váradi Istvánné*
Nagy Livia, Pápai Református Kollégium Gimnáziuma, tanára: *Jakab Csilla*
Nagy Márton, Piarista Gimnázium, Budapest, tanára: *Bartalis Mónika*
Pazár Natália, Vörösmarty Mihály Gimnázium, Erd, tanára: *Somfai István*
Poknich Adorján, ELTE Trefort Á. Gyakorlóiskola, Bp. tanára: *Lenkefi Ferencné*
Soós Nóra, Németh László Gimnázium, Budapest, tanára: *Szabó Józsefné*
Szenes Márk, Pannonhalmi Bencés Gimnázium, tanára: *Horváth Dóri Tamás* *osb.*
Szőke Rita, Jedlik Ányos Gimnázium, Budapest, tanára: *Juhász Györgyi*
Vári Kovács Zsuzsanna, Ciszterci Szent István Gimn., Székesfehérvár, tanára: *Giesz Jánosné*

„kicsik” kategóriája

I. helyezett (megosztva)

Lengyel Zsolt, József Attila Gimnázium, Makó, tanára: *Gábor Andrásné*, és
Mészáros Anikó, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Kiss Gáborné*

II. helyezett

Szász Levente, Sylvester János Protestáns Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Zólyomi Zoltánné*

III. helyezett

Kiss Fanni, Németh László Gimnázium, Budapest, tanára: *Szabó Józsefné*

I. fokú dícséretben részesült

Ágoston László, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Kaszab László*
Boros Tamás, Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium, Hajdúnánás, tanára: *Szabó Zsuzsa*
Gyöngy Alexandra, Petőfi Sándor Gimnázium, Sárbogárd, tanára: *Vucskics Ivett*
Jeszenszky Dóra, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Budapest, tanára: *Baranyai Tiborné*
Koczka Csilla, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Budapest, tanára: *Baranyai Tiborné*
Kovács Gábor, Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium, Debrecen, tanára: *Szilágyi Ilona*
Lajtai István, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Kaszab László*
Magony Krisztina, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Budapest, tanára: *Kürtiné Badár Ágnes*
Nyeste Zsolt, Vetési Albert Gimnázium, Veszprém, tanára: *Szabó Klára*
Tóth Ágnes, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Kiss Gáborné*
Tóth Tímea, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Dr. Kiss Gáborné*
Végh Zsuzsanna, Balassi Bálint Gimnázium, Budapest, tanára: *Kaszab László*